

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФІЇ, ТУРИЗМУ ТА ІСТОРІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ
МУЗЕЙ ІСТОРІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

VII Історико-краєзнавчі
ЧИТАННЯ

**КРИВОРІЗЖЯ:
ПОГЛЯД У МИНУЛЕ...**

15 квітня 2021 року

ТОМ II

УДК 908(477.63)(082)

К 82

КРИВОРІЖЖЯ: ПОГЛЯД У МИНУЛЕ...: матеріали VII Історико-краєзнавчих читань. Том 2 / ред.кол.: Н. Печеніна (голова), В. Фінічева (упорядник), А. Дробот, Р. Шляхтич. Кривий Ріг, 2021. 108 с.

ЗАСНОВНИК ТА ВИДАВЕЦЬ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Редакційна колегія:

Печеніна Н. А. – кандидат історичних наук, доцент,

завідувачка кафедри історії КДПУ;

Фінічева В.А. – працівниця музею історії навчального закладу (КДПУ);

Дробот А.О.– заступник директора з наукової роботи КЗК «Міський історико-краєзнавчий музей» КМР, асистент кафедри історії КДПУ;

Шляхтич Р.П. – кандидат історичних наук,

старший викладач кафедри історії КДПУ.

До збірника увійшли матеріали доповідей учасників VII-х Історико-краєзнавчих читань «Криворіжжя: погляд у минуле...», а також заявлені до участі у роботі секційних засідань матеріали, що презентують різні аспекти та хронологічні проміжки історичного минулого Криворіжжя. Значний масив матеріалу, що є результатом як наукових, так і аматорських досліджень, спрямований на персоналізацію історії рідного краю.

Для широкого кола читачів, які мають інтерес до історії Криворіжжя.

©Автори статей, 2021

З М І С Т :

Науково-освітнє, правове та культурно-мистецьке Криворіжжя в історичній ретроспективі

Дояр Л.В. ПРЕСА КРИВОГО РОГУ 1918-1960 рр.: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД	5
Москаленко В.Г. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ВИБОРІВ НА КРИВОРІЖЖІ у 30-ті роки ХХ ст.	10
Дояр Л.В. ФІЗКУЛЬТУРНИЙ РУХ ПОЧАТКУ 1930-х рр.: СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ НА КРИВОРІЖЖІ	16
Печеніна Н.А. «НАУКОВІ ЗАПИСКИ» КРИВОРІЗЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО (40-50-ТІ РР. ХХ СТ.): АВТОРСЬКИЙ ТА ТЕМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ	25
Товстоляк Н.М. ДОКУМЕНТИ РОЗПОВІДАЮТЬ: КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ В РОКИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ	30
Фінічева В.А. ПОСТАТЬ КЕРІВНИКА В ІСТОРІЇ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДИРЕКТОР КДПІ М.Д. БОНЬ	37
Ярошевич А.О. СОЛОМА ЯК НЕТРАДИЦІЙНИЙ ХУДОЖНІЙ МАТЕРІАЛ У ДЕКОРАТИВНИХ І МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНИХ ТВОРАХ Г. СИНИЦІ	48
Лехан Л.Б., Щербіна О.А. ВИШИВАЛЬНИЙ ПРОЕКТ – СОРОЧКА КРИВОРІЖЖЯ	54

Криворіжжя в об'єктиві преси та бібліографії

Дояр Л.В. КРИВИЙ РІГ У САТИРИЧНОМУ РАКУРСІ ПОВОЄННОГО "ПЕРЦЯ" (1945-1950 рр.)	58

Дікунова О.А., Лебедюк О.О.
ІСТОРІЯ КРИВОРІЖЖЯ В ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОЇ
КРАЄЗНАВЧОЇ БІБЛІОГРАФІЇ 65

*Соціально-економічне життя мешканців Криворіжжя в
історичній ретроспективі*

Мельник О.О.
ПОБУТОВІ УМОВИ РОБІТНИКІВ У НІКОПОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ
В 1924-1925 РР. 71

Чурко Г.Ф.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОБУТОВИХ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ
КРИВОГО РОГУ В ПЕРШИЙ ПОВОЄННИЙ РІК 77

Стеблина І.О., Ігнатова Р.Д.
КРИВОРІЗЬКІ ЖІНКИ-ШОФЕРИ 85

З історії громадських об'єднань

Агеєнко С.О.
МУЗЕЙ ВОЇНІВ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТІВ ЦЕНТРАЛЬНО-МІСЬКОГО
РАЙОНУ: ВІД ІДЕЇ ДО ВІДКРИТТЯ (1988-1992) 91

Петренко В.В.
ИСТОРИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ «КРИВОРОЖСКАЯ
ГОРОДСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ВЕТЕРАНОВ
ПОГРАНИЧНЫХ ВОЙСК» 101

Дікунова О. А.,
зав. інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки,
Лебедюк О. О.,
зав. відділу інформаційних технологій та
комп'ютерного забезпечення бібліотеки;
Криворізький державний педагогічний університет

ІСТОРІЯ КРИВОРІЖЖЯ В ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОЇ КРАЄЗНАВЧОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

На сучасному етапі розвитку історичної регіоналістики актуалізуються унікальні можливості історичного краєзнавства. Саме крізь призму минувшини рідного краю краще зрозуміти своєрідність поступу регіональних і навіть загальнонаціональних процесів на українських теренах. З кожним роком динаміка історико-краєзнавчих досліджень істотно змінюється. Суттєво розширюється перелік проблемних питань, які стають об'єктами історико-краєзнавчих студій. Це органічно пов'язано з посиленням суспільної уваги до історії окремих регіонів, до вивчення так званої «малої батьківщини».

Дослідження з історичного краєзнавства Криворіжжя мають достатній науковий потенціал і потребують глибокого вивчення й ретельного аналізу.

Зростання краєзнавчих інформаційних запитів, активне підвищення інтересу до вивчення історії рідного краю, дослідження національної культурної спадщини регіону визначили краєзнавчу роботу одним із провідних напрямів культурно-просвітницької та інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки КДПУ. На web-сторінці бібліотеки представлено бібліографічні краєзнавчі електронні ресурси, які є результатом аналітико-синтетичного опрацювання

друкованих та електронних документів із краєзнавства: тематичні та біобібліографічні покажчики, віртуальні книжкові виставки, буктрейлери, бібліографічні огляди нових надходжень краєзнавчих видань, бібліографічні рекомендаційні списки краєзнавчої тематики [1].

2012 року фахівці бібліотеки підготували й видали рекомендаційний бібліографічний покажчик «Моє славетне Криворіжжя» з метою активізації краєзнавчої науково-дослідницької й бібліографічної діяльності; популяризації краєзнавчого фонду та інформаційних ресурсів бібліотеки КДПУ; поширення досвіду підготовки й видання краєзнавчих посібників. Покажчик містить 770 бібліографічних записів. У дванадцяти розділах покажчика систематизовано друковані видання (книги, публікації із збірників, журналів і газет) з фонду бібліотеки. Хронологічні рамки відбору документів: 1956–2012 рр. [2].

2020 року до 245-ї річниці заснування рідного міста створено друге видання рекомендаційного бібліографічного покажчика «Моє славетне Криворіжжя» (виправлене, перероблене й доповнене) [3].

У покажчику зібрано відомості про друковані краєзнавчі джерела з історії й сучасного розвитку Криворіжжя, що зберігаються у фондах бібліотеки КДПУ, а також представлено публікації з репозитарію (електронного архіву) КДПУ та електронні ресурси відкритого доступу, які містять активні посилання на повні тексти праць.

Репрезентовано наукові, науково-популярні, довідкові та навчально-методичні видання, статті в збірниках наукових праць і періодичних виданнях, документально-публіцистичні й художні твори. Особливу увагу приділено знаковим

постатям, чия професійна діяльність сприяла сталому розвитку Криворіжжя в різних галузях соціально-економічного та духовно-культурного життя.

Показчик містить 2 620 бібліографічних записів українською та російською мовами. Хронологічні рамки відбору документів: 1952–2020 рр.

Бібліографічне видання ілюстровано світлинами з відкритого доступу.

Історія Криворіжжя, його природно-ресурсний потенціал, соціально-економічний, туристично-рекреаційний, освітньо-науковий, соціокультурний і літературно-мистецький розвиток є предметом досліджень викладачів Криворізького державного педагогічного університету.

У структурі бібліографічного показника 12 основних розділів.

У *Розділі 1 «Історія Криворіжжя»* представлено праці з історичного розвитку краю з найдавніших часів до початку ХХІ століття; археологічні дослідження; наукові розвідки про походження назви міста Кривий Ріг і дату його заснування; дослідження про відомих людей, почесних громадян міста; матеріали про пам'ятки історії Криворіжжя та об'єкти історико-культурної спадщини, топоніміку міста.

Розділ 2 «Географія та природно-ресурсний потенціал Криворіжжя» містить наукові розвідки з геологічної будови та географічного розташування Кривбасу, унікальних антропогенних, техногенних і природних ландшафтів, флори й фауни, матеріали про природно-заповідні території, геологічні пам'ятки, пам'ятки садово-паркового мистецтва.

У *Розділі 3 «Соціально-економічний розвиток Криворіжжя»* зібрано публікації про історію промислового розвитку, сучасний стан індустрії Кривбасу; трудовий потенціал міста; матеріали про соціальний захист населення; демографічну ситуацію; про національні громади Кривого Рогу.

Розділ 4 «Екологічні проблеми Криворіжжя» висвітлює дослідження з геоекологічного стану Кривбасу, публікації з актуальних проблем забруднення атмосферного повітря, екології водних ресурсів та екології рослин.

Розділ 5 «Туристично-рекреаційні ресурси Криворіжжя. Індустріальний туризм» присвячено публікаціям про цікаві екскурсійні об'єкти й туристичні маршрути; сучасний стан індустрії відпочинку; представлено дослідження про різні види промислового туризму.

У *Розділі 6 «Охорона здоров'я. Медичні установи Кривого Рогу»* подано публікації з історії медичної справи; дослідження з аналізу й оцінки стану захворюваності населення міста; діяльності криворізьких лікарень, медично-діагностичних центрів, амбулаторій з надання медичної допомоги населенню.

У *Розділі 7 «Освітньо-наукове життя на Криворіжжі»* висвітлено історію освіти й науки краю, проблеми розвитку дошкільної, середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Особливу увагу акцентовано на історії й сучасному розвитку Криворізького національного університету та Криворізького державного педагогічного університету, представлено публікації про відомих випускників, викладачів і науковців.

Розділ 8 «Соціокультурна сфера Криворіжжя» містить матеріали про бібліотеки, музеї, інші культурно-просвітницькі заклади міста та про засоби масової інформації; представляє публікації про відомих журналістів Кривого Рогу.

У *Розділі 9 «Літературно-мистецьке життя»* подано дослідження творчості криворізьких письменників, художників, скульпторів, майстрів декоративно-прикладного мистецтва, музикантів, театральних діячів, кіномитців. Окремий підрозділ представляє Кривий Ріг у художніх і документальних творах, фольклорі, мистецтві.

Розділ 10 «Релігійні громади Кривого Рогу» розкриває історію й сучасний стан релігійного життя різних конфесій міста.

У *Розділі 11 «Фізична культура й спорт на Криворіжжі»* подано матеріали про історію, розвиток і сучасні актуальні проблеми спортивного життя міста.

У *Розділі 12 «Методичні краєзнавчі матеріали»* включено публікації з методики викладання окремих навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти із застосуванням краєзнавчих матеріалів.

Бібліографічний покажчик містить додаток, у якому представлено інтернет-дайджест краєзнавчих ресурсів, присвячених Криворіжжю.

Для зручності користування покажчиком сформовано допоміжний апарат, який включає: передмову (вступне слово від упорядників); схему групування (зміст); іменний покажчик авторів, співавторів, упорядників, редакторів,

рецензентів, персоналій та інших осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах.

Електронну версію покажчика розміщено на web-сторінці бібліотеки сайту Криворізького державного педагогічного університету та в репозитарії (електронному архіві) КДПУ.

Рекомендаційний бібліографічний покажчик буде корисним усім, хто цікавиться історичним розвитком Криворіжжя, регіональним краєзнавством й небайдужий до сучасних проблем рідного міста.

Отже, збільшення обсягу якісної бібліографічної продукції з історико-краєзнавчого напрямку досліджень буде сприяти активізації дослідницьких розвідок на Криворіжжі.

Джерела та література:

1. Краєзнавча діяльність [бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету] [web-сторінка бібліотеки сайту КДПУ]. URL: <https://kdpu.edu.ua/biblioteka/diialnist/kraieznavcha-diialnist.html>
2. Моє славетне Криворіжжя : рекомендаційний бібліографічний покажчик / Наукова бібліотека Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» ; упоряд. О. О. Лебедюк ; бібліогр. ред. О. А. Дікунова ; техн. ред. О. Ю. Авраменко ; за заг. ред. Г. Віняр. Кривий Ріг, 2012. 107 с. URL: [tps://drive.google.com/file/d/0B1Ugk1fhA47M1NRb295dV9hRmc/view](https://drive.google.com/file/d/0B1Ugk1fhA47M1NRb295dV9hRmc/view)
3. Моє славетне Криворіжжя : рекомендаційний бібліографічний покажчик / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету ; упоряд.: О. А. Дікунова, О. О. Лебедюк, О. Б. Поліщук, О. Ю. Авраменко, С. О. Кочерга ; бібліогр. ред. О. А. Дікунова ; за заг. ред. Г. М. Віняр, О. М. Кравченко. 2-ге вид., випр., перероб. і доп. Кривий Ріг, 2020. 350 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1wk26FSF0QG7hRQnAi_Y6d45Sb1vgfeXj/view